dočio političke, trgovačke i ine veze Dubrovnika sa današnjim crnogorskim primorjem do kraja XIII st., te Dubravka Lovrenovića, koji je govorio o upravi hercega Hrvoja Vukčića Hrvatinića u Splitu početkom XV st. i vezama tog grada s Bosnom u istom razdoblju. Na drugoj, pak, strani, i to onoj koju se može označiti kao problemski zahvat u povijesno gibanje, ostali bi Ivo Goldstein, s raspravom o kontinuitetu i prirodi bizantskih gradova na istočnojadranskoj obali od VI do IX st., Neven Budak, koji je pokušao osporiti, zasad općeprihvaćenu, tezu o dvostrukoj slavensko-hrvatskoj seobi, oživljavajući i dopunjujući stariju teoriju o socijalnom a ne etničkom podrijetlu imena Hrvat, te Mladen Ančić, s raspravom o »etničkom« kategorijalnom aparatu u rječniku komunalnih društava na istočnoj obali Jadrana. Rad u sekcijama ne bi ni bio ono što treba da bude da nisu izbile polemičke varnice, izazvane u prvom redu diskusijom Vladimira Koščaka, koji je Goldsteinu osporio tezu o bizantskoj vlasti na istočnoj obali Jadrana od VI do IX st., a potom i zanijekao bilo kakvu utemeljenost Budakove teorije. U diskusiju su se, mada ne tako žučno kao Koščak, uključili i drugi sudionici Kongresa, te bi se za rad srednjovjekovne sekcije moglo zaključiti da je bio uspješan, tim prije što je preko govornice te sekcije u jugoslavensku medievistiku ušla nova generacija bistoričara.

Kongres je trećeg dana završio rad plenarnom sesijom, čiji su dnevni red bili izvještaji o radu u sekcijama i završne diskusije, u kojima se na nekim mjestima moglo osjetiti i previše dnevnopolitičkog naboja. To je samo potvrdilo prvobitni dojam o ambivalentnoj poziciji naše historiografije, uhvaćene u procjepu između služenja oficijelnim i neoficijelnim političkim stavovima, odnosno nastojanja da se prošlosti priđe na novi način, sa željom da se iz nje izvuku stvarne pouke o mehanizmima koji su ravnali i ravnaju društvene procese na ovom prostoru. U svemu, za IX kongres historičara Jugoslavije se može reći da je posve precizno ocrtao aktualni trenutak profesije čiji društveni položaj i značenje nisu još ni izdaleka precizno definirani.

Mladen Ančić

21. ZASJEDANJE JUGOSLOVSKO-ČEHOSLOVAČKE KOMISIJE ZA ISTORIJU

U Pragu je od 12. do 14. oktobra 1987. godine održano 21. redovno zasjedanje Jugoslovensko-čehoslovačke komisije za istoriju. Od 1966. godine, kada se ova komisija aktivirala, postalo je tradicija da se jugoslovenski i čehoslovački istoričari sastaju redovno svake godine, jedanput u Jugoslaviji i jedanput u Čehoslovačkoj. Sastanci Komisije su prilika da se raspravlja o raznim pitanjima razvitka istorijske nauke u ove dvije zemlje. U proteklih dvadeset godina uspješnog rada na dnevnom redu zasjedanjâ Komisije razmatrano je niz značajnih pitanja iz istorijskog razvitka Čehoslovačke i Jugosla-

vije i to o temama iz razdoblja srednjeg vijeka pa do najnovije istorije. Ovi sastanci višestruko su korisni. Oni omogućuju da se istoričari jedne i druge zemlje bolje upoznaju, da razmjenjuju iskustva u naučnom radu i da istražuju dodirne tačke u razvoju ova dva naroda i utvrđuju njihove veze u daljoj prošlosti u sferi politike, kulture i umjetnosti. Dobro je što su rezultati rada Komisije jednim dijelom publikovani u osam zbornika, a u pripremi je i deveti. U njima su objavljeni referati i rezimei diskusija. Veliku zaslugu za uspješan rad jugoslovenskog dijela ove komisije ima prof. Nikola Petrović, koji s mnogo takta, umješnosti i širine rukovodi, već niz godina, njenim radom.

Program 21. zasjedanju Komisije bio je sadržajan i bogat. Radilo se intenzivno, gotovo puna tri dana. Na Zasjedanju su podneseni sljedeći referati:

J. Galandauer, Domácí česká politika a myšlenka státní československé samostatnosti;

T. Kraljačić, Građanske političke partije i grupe u Bosni i Hercegovini prema unutrašnjem uređenju Kraljevine SHS;

Z. Lakić, Jugoslovenski radnički pokret i stvaranje Jugoslavije 1918. godine.

M. Tajchman, Čehoslovensko-jugoslávská spolupráce a její vyznam pri vzniku samostatného státu;

I. Hadžibegović, Stav Socijaldemokratske stranke Bosne i Hercegovine prema unutrašnjem uređenju Kraljevine SHS;

J. Harna, Transformace českych poltickych stran a seskupení v dobe vzniku samostatného státu;

B. Ristovski, Odnoset na Makedoncite kon formiranjeto na Kralstvoto na Srbite, Chrvatite i Slovencite;

M. Romportlova, Promeny a kontinuity v ekonomice nástupnickych státu po r. 1918.

O. Ivanoski, Jugoslovenskite socijalisti za oblikot na državnoto obedinuvanje na jugoslovenskite narodi;

K. Herman, Československy zahraniční odboj a predstavy o podobe budoucího samostatného státu;

F. Kresal, Problemi socijalnega zavarovanja ob nastanku stare Jugoslavije;

N. Šehić, Narodno vijeće SHS za Bosnu i Hercegovinu i njegova uloga u stvaranju privremenih organa vlasti nakon sloma Austro-Ugarske;

V. Vavra, Problém formováni mocenského aparátu samostatného československého státu;

J. Perovšek, Pot Slovencev v jugoslovensko državo novembra 1918;

I. Gantar Godina, Stav socijalista i realista prema jugoslovenskoj ideji;

J. Kolejka, O teorii a cilech ideologie buržoazniho čekoslovakismi;

D. Borovčanin, Paralela izmedu Prvodecembarskog akta i Vidovdanskog ustava.

Iz naslova referata može se zapaziti da je obuhvaćena veoma interesantna problematika i da je više referata posvećeno odnosima Čehoslovačke i Jugoslavije. Mora se, doduše, priznati da veći broj tema predstavlja segmente krupnijih istorijskih fenomena i da one nisu u najskladnijoj međusobnoj vezi. Moglo bi se reći da one teku uporedo i bez većih međusobnih veza. Nedostajao je jedan, a možda i više referata u kojima bi se analizirao medunarodni aspekt odnosâ i prilika u kojim je došlo do stvaranja Kraljevine SHS i Čehoslovačke Republike. To su i pojedini učesnici diskusije istakli. U prvobitnom programu jugoslovenske delegacije bilo je predvideno više referata s temama šireg značaja (Ž. Avramovski, Međunarodni položaj novostvorene Kraljevine SHS; H. Matković, Proces nacionalne koncentracije 1918. u jugoslovenskim zemljama pod austrougarskom vlašću i još neki drugi), ali se njihovi autori nisu pojavili na Zasjedanju, niti su njihovi referati pročitani.

Diskusija o podnesenim referatima bila je živa, polemična i svojom širinom ponekad je izlazila iz okvira središnje problematike. Doduše, jezička barijera učinila je da diskusija ne dobije sveobuhvatniji karakter. Ni referati ni diskusija nisu bili prevođeni, pa se diskusija usmjerila tako da su jugoslovenski istoričari najviše raspravljali o referatima svojih kolega, a tako su, uglavnom, činili i čehoslovački istoričari, mada oni u većem broju znaju naš jezik. U budućem radu Komisije treba u tom pogledu svakako nešto izmijeniti. Kako se prošlost ne samo dodiruje sa sadašnjošću, već i prepliće s njom, na Zasjedanju je ispoljen razumljiv interes za neke savremene procese u obje ove zemlje. Češki istoričari tražili su odgovore na neke nove pojave u nacionalnom razvitku u našoj zemlji (pojave separatizma, konstituisanje novih nacija, o konfederalističkim tendencijama i dr.), a jugoslovenske istoričare zanimao je položaj nacionalnih manjina u ovoj zemlji, problematika odnosa Čeha i Slovaka, razjašnjenje pojma čehoslovakizam i dr.

Cio tok Zasjedanja protekao je u srdačnoj atmosferi, ispunjen do tog stepena radom da oni jugoslovenski istoričari, koji su prvi put u Pragu, nisu imali prilike da detaljnije razgledaju njegove znamenitosti. Susret s čehoslovačkim istoričarima pružio je priliku i za razgovor o mogućnostima ostvarivanja i drugih oblika saradnje i u

tom smislu je Institut za istoriju u Sarajevu vodio pregovore koji su realizovani preliminarnim ugovorom o saradnji. Ovim ugovorom produbiće se i proširiti saradnja, posebno na planu razmjene publikacija, organizovanja specijalističkih boravaka, posebno za mlađe istraživače i dr.

Naredno zasjedanje Jugoslovensko-čehoslovačke komisije za istoriju planirano je da se održi u Jugoslaviji, u Mariboru od 10. do 13. oktobra 1988. Tema ovog zasjedanja je: Kulturno-politički pokreti Čeha, Slovaka i jugoslovenskih naroda i narodnosti i njihovi uzajamni odnosi u XIX vijeku do 1918.

Nusret Šehić